

Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

13.12.2018

Julkinen

Varttitaseen referenssiryhmä 6/2018

Aika   Torstai 13.12.2018 klo 9.00–12.00

Paikka   Helsinki, Fingrid Oyj

Referenssiryhmä:

Jari Aurojärvi, Pohjolan Voima Oy
Tom Backman, Fortum Markets Oy
Kalle Hammar, Rejlers Oy
Jari Hokkanen, Gasum Oyj
Jonni Laine, eSett Oy
Jarno Lamponen, Energiavirasto
Jarmo Lapakko, EPV Energia Oy
Ina Lehto, Energiateollisuus ry
Pasi Lintunen, Fingrid Datahub Oy
Tomi Mäkelä, Elenia Oy
Katja Ruuskanen, Nurmijärven Sähkö Oy
Petteri Pakalén, Fingrid Oyj
Teija Pelkonen, UPM-Kymmene Oyj
Tomi Pesonen, Metsä Group
Jani Piipponen, Fingrid Oyj
Saku Ruottinen, Caruna Oy
Jan Rönnback, Nord Pool Finland Oy
Samuli Saine, Satapirkan Sähkö Oy
Kaija Savolainen, Omakotiliitto ry
Olli Taipale, Fingrid Oyj
Sari Wessman, Jyväskylän Energia Oy
Jukka Rinta-Luoma, Fingrid Oyj, siht.
Maria Joki-Pesola, Fingrid Oyj, pj

Varttitasetiimi:

Kari Penttala, Seiverkot Oy
Mika Petsalo, Kuopion Energia Oy

Poissa   Anssi Kortelainen, Helen Oy
Veli-Matti Laakkonen, Pohjois-Karjalan Sähkö Oy
Mika Potinkara, Sallilan Energia Oy
Tommi Riski, SOK-yhtymä

Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

13.12.2018

Julkinen

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 9.12.

2 Edellisen kokouksen muistio

Puheenjohtaja kävi läpi edellisen kokouksen muistion.

Muistion lopussa listattuihin selvitettäviin asioihin liittyen puheenjohtaja kuvasi lyhyesti toimenpiteiden tilanteen.

- Verkkojen määritelmät tullaan kuvaamaan täsmällisesti toteutussuunnitelmaan
- Sanomaliikenteen kysymyksiä käsitellään viikolla 51 Fingridin sisäisessä palaverissa ja sanomaliikenteen kuvaus tullaan sisällyttämään toteutussuunnitelmaan.
- Omakäytön mittaamiseen liittyen Fingridin kanta on, että nykyisiin käytäntöihin mittamiseen liittyen ei nähdä tarvetta
- Reservimarkkinoihin liittyvät kysymykset ovat isompi kokonaisuus, jota tullaan käymään ensi vuoden puolella tarkemmin
- Järjestelmätoimittajatyöpajaa on suunniteltu eteenpäin ET:n kanssa.

Lintunen lisäsi, että Sähkömarkkinalain muutosesitys on hyväksytty talousvaliokunnan mietinnön mukaisesti eduskunnan 1. ja 2. käsittelyissä 5.12.2018 ja 10.12.2018. Lain voimaantulopäivä ei ole vielä tiedossa.

3 Markkinat varttitaseen jälkeen

Jan Rönback Nord Poolista piti esityksen sähkömarkkinoiden kehitysnäkymistä. Varttitase ei ole ainoa meneillään oleva muutos vaan Pohjoismaissa on samaan aikaan käynnissä muitakin isoja muutoksia, kuten tasehallintamallin muutos (ACE-malli) ja yksitase-malliin siirtyminen. Järjestelmien kehittämisessä tulee huomioida digitalisoinnin mahdollisuudet, eikä jatkossa manuaalisten toimien osuus voi olla sama kuin ennen. Mainittavana muutoksena on nähty myös kaupallisten rajasiirtoyhteyksien nopea lisärakentaminen.

Vuorokausimarkkinan osalta ACER on jo päättänyt, että NEMO:jen tulee kehittää 15 minuutin vuorokausimarkkinan mahdollistava algoritmi viimeistään elokuussa 2022. Euphemia-algoritmi tukee jo nykyisellään vartin laskentaa, mutta suorituskyky on haaste. Rönback kuitenkin tarkensi, että vaikka algoritmi pitääkin olla valmiina, niin se ei tarkoita sitä, että markkinat vielä siirtyisivät varttiin.

Rönback kertoi lisäksi päivänsisäisten markkinoiden kehityksestä ja päivänsisäisistä huutokaupoista, jotka tulisivat nykyisen markkinan lisäksi. Päivänsisäisen markkinan merkityksen arvioidaan myös kasvavan. Tasesähkön hinta ja volatilitteetti luovat intressin käydä kauppaa. Backman toi esiin, että tasehinnoittelusta olisi tärkeää käydä keskustelua hyvissä ajoin. Rönbackan mukaa Saksassa tasesähkön hinta on laskenut, vaikka uusiutuvat ovat lisääntyneet voimakkaasti. Markkinat ovat toimineet ja tarjonneet riittävät kannusteet toimijoille pysyä taseessa.

Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

13.12.2018

Julkinen

Nord Poolin näkemys on, että jatkossa olisi tärkeä kannustaa ja tunnistaa markkinoiden rooli järjestelmän tasapainottamisessa.

Pohjoismaisesta päivänsisäisestä kaupankäynnistä suurin osa, noin 80 %, käydään tarjousalueiden välillä. Tästä syystä Nord Poolin mukaan myös rajasiirtoyhteydet tulisi saada vartin resoluutiolle ja jatkuva ramping mahdollistamaan DC-yhteyksien tehokas käyttö.

Keskusteltiin vuorokausimarkkinan tulevaisuudesta ja sen tarpeesta, kun päivänsisäiselle markkinalle tulee huutokaupat jatkuvan kaupankäynnin rinnalle. Tärkeä kysymys tulee olemaan mille markkinalle likviditeetti siirtyy.

4 **Energiäteollisuuden kantapaperi**

Ina Lehto Energiäteollisuus ry:stä kertoi heidän valmistelemastaan kantapaperista, jossa käsitellään varttitaseeseen liittyviä yksityiskohtia, kuten kulutusmittauksen siirtymää 15 minuuttiin. Paperi on valmisteltu ET:n mittaus- ja taseselvitystyöryhmässä. Lehto aloitti kertomalla ET:n kannan muodostuksesta, joka voi ulkopuoliselle näyttää hitaalta, koska näkemys muodostetaan ison jäsenistön kesken ja asioita käsitellään useissa valiokunnissa.

Sääntelyn reunaehtoja kuvatessaan Lehto toi esiin, että sähkömarkkinadirektiivin luonnoksen mukaan varttimittaukseen tulee siirtyä 12 vuotta sen voimaantulosta, eli noin vuonna 2031. Datahubiin liittyen Lehto totesi, että Datahub roadshow -esitysten perusteella hänen uskonsa datahubin aikataulussa pysymisestä on vahvistunut.

Teknisiin reunaehtoihin liittyen Lehto korosti, että lainsäätäjällä ei liene valmiuksia esittää vuoden 2009 massavaihtoa vastaavaa mittareiden päivitystä, koska siirtohintakeskustelu on ollut merkittävästi esillä pitkään. Myyjien näkökulmasta mittarit tulisi vaihtaa mahdollisimman pian, mutta verkkoyhtiöiden kustannusten kannalta mittarit kannattaisi vaihtaa vasta pitoajan lopussa.

Erona varttitasetiimin valmistelemaan toteutusmalliin verrattuna kantapaperissa ehdotetaan datahub-järjestelmän käyttöönoton jälkeen vain keskijänniteverkoissa olevan kulutuksen mittauksien siirtymistä varttiin ja kuuden kuukauden siirtymäajalla. Lehto painotti datahubin käyttöönoton kriittisyyttä toimialan kannalta. Lintusen mukaan datahubin osalta rajapistemittausten ja yli 1 MVA:n tuotannon lisäksi varttiin voidaan siirtää myös jakeluverkkojen sisällä olevaa kulutusta varttitaseeseen käyttöönoton yhteydessä 12/2020.

Lisäksi kantapaperissa ehdotetaan, että asiakas voisi vaatia mittauksensa vaihtamista varttiin, kun vuorokausimarkkina siirtyy 15 minuuttiin. Käytiin keskustelua asiakkaan / kuluttajan mahdollisuuksista hyödyntää kulutusjoustomarkkinaa. Lehdon mukaan asiakas voisi halutessaan saada vartin mittauksen, vaikka vuorokausimarkkina ei olisikaan varttissa. Asiakkaalla pitäisi olla tähän perusteet. Miten asiakkaiden tarpeet ja perusteet kuskakin tilanteessa arvioidaan jäi vielä selvitettäväksi ja tarkennettavaksi. Mittauksen rajaus oli hyväksytty ET:n markkinavaliokunnassa, joka painotti kustannustehokkuusnäkökulmaa. Mittarivaihdon hyöty tulisi olla perusteltavissa. Kantapaperia oli käsitelty myös verkkovaliokunnassa, jossa paperia ei hyväksytty sellaisenaan. Verkkovaiokunnan kokouksessa Fingridin edustaja oli tuonut esiin paperin puutteita, kuten sen, että kuluttajien asemaa ei ole otettu tarpeeksi huomioon.

Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

13.12.2018

Julkinen

Järjestelmätoimittajien valmius järjestelmien päivityksiin nousi jälleen keskusteluun. Näihin kysymyksiin on tarkoitus saada tarkempia vastauksia ensi vuoden alkuun suunnitellussa IT-työpajassa.

ET:n mukaan kulutuksen mittauksen rajaukseksi jänniteraja olisi tekninen ja selkeä, sekä verkon toiminnan kannalta perusteltava. Taipaleen mukaan mittauksen rajauksessa olennainen kysymys energiakattavuus, jotta häviöiden heilunta saadaan minimoitua. ET ei ollut selvittänyt ehdotetun rajauksen energiakattavuutta.

Puheenjohtaja muistutti, että mittausrajauksia pohdittaessa tulee ottaa huomioon muutkin markkinat, kuin pelkät vähittäismarkkinat. Lehdon mukaan verkkovaliokunta halusi tästä keskusteltavan tarkemmin ja mietittävän miten markkinoille osallistuvat asiakkaat saadaan mukaan.

Taipale toi esiin, että ET:n esityksen aikatauluehdotuksessa viitattu direktiivi vanhenee ennen vartitaseeseen siirtymistä. Kyseisessä kohdassa mainitaan, että verkonhaltijalla on oikeus poiketa älymittausvelvoitteesta 20 % käyttöpaikosta. Lehto vastasi, että kohta liittyy nimenomaan etämittaukseen, eikä kohteita tulla poistamaan etämittauksen piiristä. Kyseisen direktiivin muotoilun jatkosta ei ole tietoa.

Savolaisen kysyi, miten huolehditaan, että mittauksen rajaukset ottavat kuluttajien tasapuolisen kohtelun huomioon. Lisäksi tarvittaisiin lista verkkoyhtiöistä ja niiden kyvystä siirtyä varttimittaukseen, jotta kuluttajien näkökulma voidaan huomioida. Pelkosen mukaan pien- ja teollisuuskulutuksen erottaminen toisistaan olisi tärkeää mittausrajauksia mietittäessä.

Ruottisen mukaan verkkoyhtiöt tarvitsevat ensin tiedon verkoissaan olevista säätösähkö- ja muille markkinoille osallistuvista resursseista, ennekuin mittausrajauksiin voi tähän liittyen ottaa kantaa. Ruottinen ehdotti, että Fingrid selvittäisi asiaa, mutta puheenjohtaja muistutti, ettei markkinatieto ole julkista.

Puheenjohtaja kysyi, miksi ET:n kantapaperin valmistelu aloitettiin näin myöhään, vaikka kysymyksistä keskusteltiin jo alkuvuodesta. Lehto myönsi, että kanta olisi tullut muodostaa aikaisemmin.

Kantapaperin käsittely jatkuu kokousta seuraavana päivänä ns. ET:n taustatyöryhmässä. Uuden käsittelykierroksen jälkeen kantapaperi menee uudelleen valiokuntien käsittelyyn. Valiokunnat kokoontuvat tammi-helmikuussa, mutta Lehto näki mahdollisena, että käsittelyssä edetään nopeutetulla aikataululla.

5 Avoimet kysymykset

Puheenjohtaja kävi läpi edellisessä kokouksessa tunnistettuja avoimia kysymyksiä.

Säätösähkötarjousten jakeluverkoissa oleva osuus oli viime kokouksessa keskustelun aiheena. Vuonna 2017 kulutuksen osuus ylössäätötarjouksista oli 34 % ja tästä noin 30 % sijaitsi jakeluverkoissa.

Puheenjohtaja esitteli päivitettyä listausta varttitasesiirtymän riskeistä. Riskejä pohdittiin jo alkuvuodesta hankkeen käynnistyttyä, mutta asioiden edetessä myös riskit ovat muuttuneet.

Backman kysyi mitä seurauksia sillä on, jos Ruotsi ilmoittaa viivästyksestä. Puheenjohtajan mukaa tämä tarkoittaisi, että myös Norja siirtäisi aikataulua johtuen yhteisistä tietojärjestelmistä. Tämän seurauksena Suomi siirtäisi todennäköisesti myös implementointia.

Saine kysyi mitä tarkoitetaan riskilistauksessa käytetyllä sanamuodolla "EV:n tuella". Puheenjohtaja tarkensi, että kohdalla tarkoitettiin, että EV tukee ehdotettua mallia. Keskusteltiin myös eurooppalaisen säätösähkömarkkinapaikan (MARI) käyttöönotosta ja vaikutuksista Suomeen.

Puheenjohtaja jatkoi, että riskilistaa voidaan seurata ja täydentää ensi vuoden aikana. Riskilistan viimeisellä kalvolla on arvoitu eri riskien vaikuttavuutta ja todennäköisyyttä. Tällä hetkellä vaikuttavuudeltaan ja todennäköisyydeltään suurimmat riskit ovat datahubin merkittävä viivästyminen, pohjoismaisen päätöksenteon viivästyminen, sekä tietojärjestelmätoimijoiden resurssit. Ruottinen lisäisi listaan myös muiden energiatoimialan toimijoiden resurssit. Pelkosen mukaan tulee ottaa huomioon, että toimijoiden kannalta siirtymää ei ole mahdollista peruuttaa enää tietyn vaiheen jälkeen. eSett:in järjestelmäpäivityksen osalta ensi vuoden lopulla saadaan tuloksia testauksista.

6 Viestintä kuluttajille

Keskusteltiin viestinnästä pienkuluttajille. Tässä vaiheessa loppukuluttajille suunnattua viestintää ei nähty tarpeelliseksi. Kohdennettua viestintää voidaan kuitenkin tarvita aikaisemmin pienemmälle joukolla, joita muutos koskee. Savolaisen mukaan loppukuluttajat ovat epätasa-arvoisessa asemassa, jos viestintä jää yhtiöiden varaan. Saineen mukaan viestintään tulee valmistautua joka tapauksessa ja Mäkelä jatkoi, että medialle suunnattuun viestintään tulee myös valmistautua, jos esimerkiksi varttitasetta pidetään syynä hintojen korotukseen.

Savolainen peräänkuulutti selkokielistä ja yhteistä viestiä, jota viestintään voisi käyttää. Ruuskanen ehdotti yhteistä listaa usein esitetyistä kysymyksistä ja vastauksista, mikä sai laajaa kannatusta.

7 Referenssiryhmän palautekyselyn tulokset

Fingridin lähettämään palautekyselyyn saatiin yhteensä 12 vastausta. Vastausten keskiarvo oli 3,56 (asteikolla 1–5). Annetuissa vastauksissa oli huomattavaa hajontaa, mutta numeeristen ja sanallisten palautteiden perusteella Fingridin toiminta oli nähty tasapuolisuuden osalta hyvänä. Kehityskohteena esiin nousi markkinatoimijoiden liiketoiminnan ymmärtäminen. Fingrid olisi toivonut avoimiin vastauksiin kehitysehdotuksia kriittisten palautteiden osalta.

Markkinaratkaisut / Rinta-Luoma Jukka

13.12.2018

Julkinen

8 Referenssiryhmän jatko

Ryhmän toimintaa on tarkoitus jatkaa ensi vuonna ja kutsu seuraavaan kokoukseen tullaan lähettämään muistion yhteydessä ja kokous sijoittunee helmikuun alkupuolelle. Tähän mennessä nykyisistä jäsenistä kukaan ei ole ilmoittanut, että ei jatkaisi ryhmässä ensi vuonna.

Ensi vuonna ryhmä tulee keskittymään toteutuksen seurantaan, markkinoiden kehittämiseen sekä asetusmuutoksiin.

- Liitteet
- Markkinat varttitaseen jälkeen, Nord Pool, esitysmateriaali
  - ET:n kanta varttimittaukseen siirtymisestä, esitysmateriaali
  - Joustava kulutus ja riskit, Fingrid, esitysmateriaali
  - Varttitasehankkeen tyytyväisyyskyselyn tulokset, Fingrid, esitysmateriaali
  - Säättösähkömarkkina 15 min vs 60 min mittaus, Fingrid, esitysmateriaali

Jakelu Referenssiryhmä
Varttitasetiimi